

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäivärahajärjestelmän muutoksista

-

- kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

-

- kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

Päivärahaetuuden suhde muihin etuuksiin

Mela toimeenpanee maatalousyrittäjien ja apurahansaajien työtapaturma- ja ammattitautijärjestelmää. Mainitun lain perusteella myönnetään myös vapaa-ajan vakuutuksia, jonka perusteella myönnetään myös ansionmenetykskorvauksia. Sairausvakuutuslain 12 luvun 9 a §:ään ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan vakuutetulle maksettavasta vanhempainpäivärahasta vähennettäisiin mm. maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen täysi tapaturmaeläke, päiväraha tai kuntoutusraha. Tulojen huomioon ottamista koskevassa säännöksessä sairausvakuutuslain 11 luvun 5 §:n 1 momentissa todetaan, että ansionmenetykskorvauksena huomioidaan vakuutetun työtapaturman tai ammattitaudin perusteella saama työtapaturmaa koskevien eri lakien mukainen ansionmenetykskorvaus, liikennevakuutuslakiin, potilasvahinkolakiin tai sotilastapaturmaa koskeviin eri lakeihin perustuva ansionmenetykskorvaus sekä tartuntatautilain mukainen tartuntatautipäiväraha. Säännöksen 2 momentissa todetaan, että jos vakuutettu on saanut 1 momentin mukaista muun kuin täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettua

ansionmenetyskorvausta tarkastelujaksolla ja mainitun korvauksen maksu jatkuu päivärahaetuuden kanssa samaan aikaan, ei korvausta huomioida tältä ajalta vuositulossa päivärahaetuuden määrää laskettaessa.

Uuden 12 luvun 9 a §:n säännöksen perusteluissa todetaan, että ehdotetussa pykälässä mainitut etuudet ovat vanhuuseläkettä lukuunottamatta sellaisia etuuksia, jotka huomioidaan päivärahaetuuden perusteeksi tulevassa vuositulossa 11 luvun 5 ja 6 §:n mukaisesti.

Mela toteaa, että tulojen huomioon ottamista koskevan 11 luvun 5 §:n sanamuodon mukaan säännöksessä on mainittu vain työtapaturman ja ammattitaudin perusteella maksettu korvaus. Ehdotetussa uudessa vähennyssäännössä (12 luvun 9 a § 1 momentti) vanhempainrahasta sen sijaan ehdotetaan vähennettäväksi maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen täysi eläke, jolloin säännöksen sanamuoto pitää sisällään myös maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetyn vapaaehtoisien vapaa-ajan vakuutuksesta myönnetyn täyden tapaturmaeläkkeen, jota ei kuitenkaan oteta huomioon etuuden perusteena olevassa tulossa. Jos on tarkoitus kuten perusteluissa kuvataan, että vähennettävät etuudet ovat samoja kuin tuloina huomioon otettavat, tulisi tämä huomioida sairausvakuutuslain 12 luvun 9 a §:n 1 momentin sanamuodossa vastaavalla tavalla kuin sairausvakuutuslain 11 luvun 5 §:ssä eli vähennettäväksi tulisi vain työtapaturman tai ammattitaudin perusteella myönnetty maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen täysi eläke. Uuden 12 luvun 9 a §:n 2 momentin säännöksessä puolestaan todetaan, että jos vakuutettu saa muuta kuin täyttä korvausta eikä tätä korvausta ole sairausvakuutuslain 11 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan otettu huomioon, ei etuutta tai korvausta vähennetä vanhempainrahasta. Tällöin vanhempainrahasta ei vähennetä maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista vapaa-ajan vakuutukseen perustuvaa ansionmenetyskorvausta, silloin, kun sitä ei ole otettava tulona huomioon sairausvakuutuslain 11 luvun 5 §:n nojalla. Ehdotettu 12 luvun 9 a §:n 2 momentti on Melan käsityksen mukaan sen mukainen kuin sen perustelujen perusteella kuuluu olla.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

Maatalousyrittäjän eläkelakia ehdotetaan muutettavaksi vastaavalla tavalla kuin työntekijän eläkelakia. Muutokset ovat teknisluonteisia ja liittyvät sairausvakuutuslain mukaisten etuuskien nimien muuttumiseen. Työntekijän eläkelain 2 §:n 1 momentin 4 kohtaan, 74 §:ään ja 76 §:n ehdotetut muutokset tulevat sovellettavaksi maatalousyrittäjän eläkelakiin siinä olevien viittaussäännösten kautta. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi maatalousyrittäjän eläkelain 59 a §:ää. Melalla ei ole huomautettavaa edellä mainittuihin maatalousyrittäjän eläkelakia koskeviin muutoksiin.

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

-

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulakiin ehdotetut muutokset (kommentit lakiin numero 10)

Mela toimeenpanee maatalousyrittäjien lomitusjärjestelmää. Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 7 c §:ää ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslain 9 luvun vanhempainrahasäännöksiin ehdotettuja muutoksia. Sijaisapuun oikeutetulla maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua raskautta, synnytystä ja lapsen hoitoa varten enintään siksi ajaksi, jolta hänelle maksetaan sairausvakuutuslaissa tarkoitettua erityisraskaus, raskaus- tai vanhempainrahaa.

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi 1 momentin 2 kohta, joka koskee adoptiolapsen hoitoa, koska uuden sairausvakuutuslain säännöksen sanamuoto pitää sisällään myös adoptiolapsen hoidon. Adoptiovanhemmille ei jatkossa maksettaisi omaa päivärahaetuutta vaan vanhempainrahaa. Pykälään ehdotetut muutokset ovat kannatettavia, eikä Melalla ole niihin huomautettavaa.

Vanhemmuuteen liittyviä etuuksia maksetaan maanantaista lauantaihin lukuun ottamatta arkipyhäpäiviä. Vanhempainrahaa myönnetään lapsen syntymästä lukien. Mela toteaa tässä yhteydessä, että on ilmennyt tapauksia, joissa lapsen syntyminen on käynnistynyt sunnuntaina tai muuna sellaisena pyhäpäivänä, jolta ei makseta sairausvakuutuslain mukaista etuutta. Sijaisapu on 7 c §:ssä nykyisessä lainsäädännössä sidottu etuuden maksamiseen. Perheen kannalta olisi kuitenkin tärkeätä, että perheen molemmat vanhemmat voisivat olla mukana synnytyksessä ja saada oikeuden sijaisapuun lapsen syntymän perusteella ilman, että edellytettäisiin, että ko. päivältä maksettaisiin vanhempainetuutta. Mela esittää harkittavaksi, olisiko tällainen muutos lisättävissä lomituspalvelulain 7 c §:ään, kun sen sanamuotoa nyt tässä yhteydessä tarkistetaan. Esityksellä olisi tuskin merkittäviä kustannusvaikutuksia, mutta yksittäisen perheen kohdalla sen merkitys on suuri.

Lomituspalvelulaista ehdotetaan poistettavaksi alennettua sijaisapumaksua koskeva säännös (lomituspalvelulain 27 c § 1 mom.). Nykyisin sijaisapua on saanut 50 % alennetulla maksulla, jos sijaisavun perusteena on raskaus ja synnytys äitiysrahakauden ajalta. Nykyisin 105 arkipäivän pituinen äitiysrahakausi korvataan 40 arkipäivän pituisella raskausrahakaudella. Tämän jälkeen molemmat vanhemmat ovat oikeutettuja vanhempainrahaan 160 arkipäivän ajalta. Vanhempi voi luovuttaa omas-ta vanhempainrahakiintiöstään enintään 63 arkipäivää toiselle vanhemmalle. Vanhempainrahapäiviä ei tarvitse käyttää yhtäjaksoisesti, vaan niitä voisi käyttää jous-tavasti haluaminaan ajankohtina siihen mennessä kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. Raskausrahan määrä on korotettu vastaavasti kuin nykyisen äitiysrahan määrä (nykyisin äitiysraha korotettu 56 ensimmäiseltä arkipäivältä). Samoin 16 ensimmäistä vanhempainrahapäivää maksetaan korotettuna molemmille vanhemmille.

Alennettua sijaisapumaksua koskeva säännös ehdotetaan kumottavaksi. Perustelujen mukaan säännöksessä mainittua ajanjaksoa on vaikea määritellä yhtä pitkäksi kuin voimassa olevassa säännöksessä. Jos maksu perittäisiin alennettuna raskausrahakauden ajalta, olisi ajanjakso merkittävästi nykyistä lyhyempi. Jos taas säännös koskisi raskausrahan ja vanhempainrahan maksujaksoja yhteensä olisi ajanjakso nykyistä merkittävästi pitempi. Perusteluissa todetaan, että alennetulle sijaisapumaksulle ei myöskään ole raskausrahan tai vanhempainrahan tasoon liittyvää tarvetta, koska raskausrahan määrä on korotettu ja samoin 16 ensimmäisen vanhempainpäivärahan ajalta vanhempainpäivärahan ajalta etuus maksetaan korotettuna. Lisäksi perusteluissa on todettu, että lomituspalvelulain sijaisapumaksujärjestelmää ollaan uudistamassa.

Mela toteaa, että nykyisen sijaisapumaksualennuksen perusteena on ollut se, että kotieläintuotantoon liittyvä työ on hyvin fyysistä ja raskasta. Alennetulla sijaisapumaksulla on haluttu varmistaa se, että lapsen synnyttävällä vanhemmalla on mahdollisuus käyttää sijaisapua loppuraskauden ajan ja synnytyksen jälkeen yhteensä 105 päivän ajan. Lakiesityksessä etuus maksetaan korotettuna vain 56 arkipäivän ajalta. Mela käsityksen mukaan olisi edelleenkin tarvetta

turvata se, että vanhemmalla on alennetun sijaisapumaksun turvin mahdollista käyttää sijaisapua ainakin loppuraskauden ja synnytyksestä toipumisen ajan. Sijaisapumaksujärjestelmän uudistaminen ei ajoitu samaan ajankohtaan perhevapaauudistuksen voimaantulon kanssa, jonka vuoksi olisi tarkoituksenmukaista tässä yhteydessä pitää säännökset sisällöltään samankaltaisina kuin nykyisin. Toimeenpanon kannalta olisi selkeintä, että säännös muotoiltaisiin esimerkiksi siten, että raskausrahakauden päättymistä välittömästi seuraavalta 10 viikon ajalta raskausrahaa saaneella olisi oikeus alennettuun sijaisapumaksuun. Nykyinen äitiysraha on kestoaltaan 105 arkipäivää ja raskausraha ja 10 viikkoa vanhempainrahaa vastaisi pitkälti nykytilaa. Käytännön toimeenpanossa ei ole mahdollista rajata sijaisapumaksualennusta 65 vanhempainrahapäivälle koska Kelan antamasta päätöksestä ei ilmenisi, milloin 65 päivää on täynnä. Kelan päätöstä vanhempainrahasta ei myöskään useimmiten olisi käytettävissä sijaisapupäätöstä tehtäessä. Raskausrahan osalta se on ja paikallisyksikkö pystyisi sijaisapumaksun määräämistä varten määrittämään 10 viikon ajanjakson maksualennuksen myöntämiseksi. Säännöksen sanamuoto voisi olla esim. seuraava:

"Jos sijaisavun perusteena on raskaus ja synnytys, sijaisavusta peritään sairausvakuutuslaissa tarkoitettun raskausrahakauden ajalta ja sitä välittömästi seuraavalta vanhempainrahakaudelta enintään 10 viikon ajalta edellä tässä laissa tarkoitettu maksu 50 prosentilla alennettuna."

Mela toteaa, että lomituspäätöslain 7 d §:ssä on säännökset siitä, että vuosilomaan ja sijaisapuun oikeutetulla yrittäjällä on oikeus saada sijaisapua alle kolmivuotiaan lapsensa hoitoa varten sairausvakuutuslain mukaisen vanhempainrahakauden päätyttyä enintään 100 päivää vuodessa lasta ja hänen molempia vanhempiaan kohden. Edellytyksenä on, että lapsesta maksetaan lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaista lasten kotihoidon tukea. Sijaisavun enimmäismäärä voidaan jakaa vanhempien kesken heidän haluamallaan tavalla.

Säännöstä ei ole lakiesityksessä esitetty muutettavaksi vastaamaan sairausvakuutuslain muutoksia, joiden mukaan kotihoidontukea voi saada, kun lapsen syntymästä on kulunut 160 arkipäivää. Ehdotuksen taustalla on se, että koska yhden vanhemman kiintiöity vanhempainpäiväraajakso ei yhtäjaksoisesti pidettynä ulottuisi lapsen yhdeksän kuukauden ikään saakka, turvattaisiin ehdotuksella mahdollisuus hyödyntää kotihoidontukea lapsen hoidon järjestämiseksi ennen varhaiskasvatusoikeuden alkamista. Lapsi olisi tällöin noin puolen vuoden ikäinen. Tarkoituksena on tukea vanhempainpäiväraajahajajärjestelmään joustoja. Lomituspäätöslain säännös ei ole siten yhteensopiva uuden perhevapaajärjestelmän kanssa, kun se edellyttää lapsen syntymästä lukien laskettavan 160 arkipäivän sijaan edelleen, että vanhempainrahakausi on käytetty. Tämä käytännössä voi kaventaa maatalousyrittäjien mahdollisuuksia niihin joustoihin, joita uudistuksessa on tavoiteltu sillä, että vanhempainrahaa voi saada kaksi vuotta lapsen syntymästä. Mela katsoo, että olisi tarkoituksenmukaista, ettei lomituspäätöslakiin jäisi sellaisia rajoittavia säännöksiä, jotka liittyvät nykyiseen poistuvaan järjestelmään.

Lopuksi Mela toteaa, että lakiesityksessä ehdotetaan työ sopimuslakiin säännöksiä siitä, että työntekijällä olisi oikeus pitää enintään viisi päivää vapaata henkilökohtaisen avun tai tuen tarjoamiseksi omaiselle tai muulle työntekijän kanssa samassa taloudessa asuvalle läheiselle, joka tarvitsee työntekijän välitöntä läsnäoloa edellyttävää merkittävää avustamista tai tukea

toimintakykyä huomattavasti alentaneen sairauden tai vamman vuoksi. Esityksen taustalla on EU-direktiivin toimeenpano koskien työntekijöitä. Lakiesityksessä ei ole pohdittu vaihtoehtoa, että direktiivi pyrittäisiin saamaan toteen myös maatalousyrittäjien osalta siten, että maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua edellä tarkoitettun viiden päivän ajalta. Tätä vaihtoehtoa olisi hyvä pohtia, sillä maatalousyrittäjät huolehtivat lähiomaisistaan varsin usein ja olisi hyvä, että myös heillä olisi vastaavassa tilanteessa mahdollisuus sijaisavun turvin irtaantua työtehtävistä omaista auttaakseen.

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

-

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Lilius Sonja
Maatalousyrittäjien eläkelaitos